

УДК 658.14:656.2(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Федорко І.П., здобувач (УкрДАЗТ)

В статті розроблено організаційно-фінансовий механізм розвитку послуг залізничного транспорту, який на відміні від існуючих, включає в себе учасників інвестування та перевізного процесу, державні цільові програми, перелік потенційних приватних та державних джерел фінансування інвестиційних проектів, систему державного фінансового регулювання, що дозволяє забезпечити акумулювання необхідних обсягів інвестиційних коштів, ефективне фінансування заходів щодо досягнення стратегічних, техніко-технологічних та тактичних цілей розвитку послуг підприємств залізничного транспорту

Ключові слова: організаційно-фінансовий механізм, інвестиційне забезпечення, державно-приватне партнерство, інвестиційні ресурси, підприємства залізничного транспорту.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ УСЛУГ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА НА ОСНОВЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Федорко И.П., соискатель (УкрГАЗТ)

В статье разработан организационно-финансовый механизм развития услуг железнодорожного транспорта, который в отличие от существующих, включает в себя участников инвестирования и перевозочного процесса, государственные целевые программы, перечень потенциальных частных и государственных источников финансирования инвестиционных проектов, систему государственного финансового регулирования, позволяющего обеспечить аккумулирование необходимых объемов инвестиционных средств, эффективное финансирование мероприятий по достижению стратегических, технико-технологических и тактических целей развития услуг предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: организационно-финансовый механизм, инвестиционное обеспечение, государственно-частное партнерство, инвестиционные ресурсы, предприятия железнодорожного транспорта.

ORGANIZATIONAL AND FINANCIAL MECHANISM OF DEVELOPMENT OF SERVICES OF RAILWAY TRANSPORT THROUGH PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Fedorco I.P., Researcher (USA of RT)

The paper developed organizational and financial mechanism development of railway transport services, which, unlike the existing ones, includes participants of investment and transportation process, the state target program, a list of potential private and public sources of financing of investment projects, the system of state financial control, which allows to provide the necessary storage the volume of investment funds, effective funding for the achievement of strategic, technical and technological development and tactical goals of railway transport services.

Accumulation of investment resources offer exercise at the Investment Fund of railways, one of the objectives of which are rational allocation of investment resources. Interaction of external links mechanism functioning due to the introduction of information and communication technologies. Creating databases investment projects for foreign investors and bases for the implementation of the investment policy of PJSC "UZ" automates management activities and investments in the company to provide the business investment necessary information on alternative projects, an alliance of rail transport in the implementation of investment programs services. This will intensify the process of partnership with investors.

Keywords: *organizational and financial mechanism, investment security, public-private partnerships, investment funds, venture railways.*

Постановка проблеми. Основою ефективного розвитку послуг підприємств залізничного транспорту є його інвестиційне забезпечення. В умовах реформування галузі, підвищення рівня конкуренції за рахунок гарантування суб'єктам господарювання незалежно від форм доступу до надання послуг, розмежування господарських функцій і функцій державного управління виникає необхідність залучення приватного капіталу. Оскільки залізничний транспорт є стратегічно-важливим об'єктом, формування організаційно-фінансового механізму з інвестиційного забезпечення розвитку послуг підприємств залізничного транспорту повинно ґрунтуватися партнерському підході, а саме, Державно-приватному партнерстві (ДПП).

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених питань загальної проблеми. Питанням інвестиційного розвитку підприємств залізничного транспорту, залучення інвестицій до залізничного транспорту, формуванню інвестиційної привабливості, фінансових механізмів присвячено роботи багатьох вчених серед яких: Андреева О. В., Базавлук А. В., Барулин С.С., Бойко О.В., Давидова Т. В., Данько М. І., Дикань В. Л., Калініченко Л. Л., Дехтяр Н.А., Ейтутіс Г., Никифорок О., Бойко О., Зубенко В.О., Кірдіна О.Г., Лоза С. П., Нечай А. А., Кассір В. В., Погобалова О., Сич Є. М., Сікорак Л. А., Стасишин М. С., Ярмоліцька О. В., Шумейко О. А. та ін.[3-20, 22]. В працях Авксентьева М. Ю., Альбекова А., Кизима А., Демченко А., Шилепницького П. І. [1, 2, 21] звертається увага на залучення державно-приватних інвестицій для реалізації великих інфраструктурних проектів.

Однак на сьогодні не достатньої дослідження питання формування організаційно-фінансового механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту, інвестиційне забезпечення розвитку на основі впровадження державно-приватного партнерства.

Метою статті є формування організаційно-економічного механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту, що ґрунтується на партнерському підході.

Вклад основного матеріалу. Організаційно-фінансовий механізм розвитку послуг залізничного транспорту представляє собою набір фінансових інструментів, методів, важелів, їх взаємодію, направлену на інвестиційне забезпечення кількісних, якісних та структурних змін у портфелі послуг підприємств залізничного транспорту.

Сьогодні державно-приватне партнерство розуміється як інституційний та організаційний

альянс між державою та бізнесом з метою реалізації національних інтересів, масштабних та локальних, загально значимих проектів, направлених на розвиток стратегічно важливих галузей економіки, інфраструктури, НДДКР, забезпечення суспільних послуг [21].

Основна ідея партнерського підходу до формування організаційно-фінансового механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту полягає в залученні приватного капіталу в реалізацію інвестиційних проектів за рахунок отриманих доходів та впровадження передових управлінських технологій, кадрових й організаційних ресурсів з метою досягнення стратегічних, техніко-технологічних та тактичних цілей розвитку послуг. Тому мету такого підходу слід визначити як розвиток послуг залізничного транспорту в інтересах суспільства на основі об'єднання ресурсів та досвіду учасників-партнерів, реалізації заходів щодо досягнення поставлених цілей з мінімальними витратами, ризиками та підвищенням якості послуг.

Основними ознаками, які характеризують державно-приватне партнерство є:

- часткове або повне фінансування розвитку послуг приватним сектором (з податковими пільгами та преференціями з боку держави);
- довгостроковий та середньостроковий характер;
- наявність офіційно-оформлених угод про співпрацю;
- розподіл витрат, немайнових вигод, доходів та ризиків;
- отримання взаємної додаткової вигоди, як обов'язкової умови угоди;
- об'єктом реалізації заходів в межах ДПП є створення суспільно значимого продукту або надання суспільно значимих послуг.

Ефективність використання державно-приватного партнерства в аспекті інвестиційного забезпечення розвитку послуг підприємств залізничного транспорту визначається системою принципів ДПП, умовами інвестування, фінансовими методами, важелями та інструментами фінансування. До основних принципів державно-приватного партнерства слід віднести: рівність інтересів сторін, свобода вибору дій; безперервне надання послуг; прозорість, наявність зворотного зв'язку; стимулювання, забезпечення гарантій; стабільність контрактів та можливість їх змін, адаптації; конкурентність; невтручання держави в галузь відповідальності приватного інвестора; платності та прибутковості; синергетичність (рис 1).



Рис. 1 Патренський підхід до формування фінансового механізму управління розвитком послуг підприємств залізничного транспорту

Ключовою умовою формування організаційно-економічного механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту є належний рівень нормативно-правового, адміністративно-організаційного та інформаційного забезпечення розвитку послуг.

Основні умови інвестування в межах партнерського підходу полягають в розподілі

повноважень власності (право контролю, право використання активів, право на дохід, право на управління); розподілі функцій (контроль, регулювання, дотримання державних інтересів, і потреб, прийняття ризиків, фінансування, проектування, експлуатація, управління, тощо); збереженні ключової ролі держави для забезпечення єдиного технологічного процесу, цілісності

майнового комплексу та стратегічної значимості залізничної галузі; підтримці приватних інвесторів на законодавчому рівні (податкові та інші пільги, державні гарантії).

Досягнення поставлених умов повинно здійснюватися на основі таких фінансових методів, як фінансовий облік, аналіз, планування, оперативне управління фінансами, інвестиціями, фінансове та інвестиційне забезпечення, бюджетування, контролінг та ін.. Фінансовими важелями будуть виступати податки, обов'язкові збори, норма амортизаційних відрахувань, орендна плата, проценти за кредитом, заохочувальні фонди, премії, тарифи та преференції по ним та ін.

Реалізація організаційно-фінансового механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту повинна здійснюватися інструментарієм, який відповідно до джерел фінансування класифікується на:

- інструменти бюджетного інвестування (державні, регіональні, місцеві цільові програми);
- інструменти бюджетного фінансування (сервісні контракти);
- інструменти приватного інвестування (концесійні угоди);
- інструменти змішаного фінансування;
- інструменти участі іноземних інвестицій;
- фінансові інструменти фінансових установ (кредити, гарантії).

В умовах розвитку послуг підприємств залізничного транспорту учасниками ДПП повинні виступати вантажовласники, які мають вільний капітал та наміри збільшити потік свого вантажу, а також транспортні компанії, логістичні оператори, компанії, які зацікавлені в підвищенні пропускних можливостей терміналів, прискорення логістичних операцій, процесу оформлення митної документації і т.п.

Повернення інвестицій буде забезпечено за рахунок надання учасникам-партнерам преференцій по тарифам на певний строк.

Реалізація такого підходу дозволить отримати вигоду вантажовласникам, транспортно-логістичним структурам, ПАТ «УЗ», підприємствам залізничного транспорту, оскільки отримані інвестиції, направлені на реалізацію стратегічних, техніко-технологічних, тактичних цілей сприятимуть розвитку транспортної інфраструктури, оновленню рухомого складу, впровадження нових технологій перевезень та отриманню додаткового доходу за рахунок залучення додаткових обсягів перевезень транзиту вантажу.

Організаційно-економічний механізм розвитку послуг підприємств залізничного транспорту повинен бути направлений на акумулювання інвестиційних ресурсів приватних інвесторів, учасників перевізного процесу, надання

послуг, державних цільових програм та передбачає постійний моніторинг інвестиційної привабливості підприємств залізничного транспорту, стимулювання інвесторів, обґрунтування управлінських рішень ПАТ «УЗ» на основі результатів фінансово-виробничої діяльності підприємств, зацікавленості інвесторів. Механізм розкриває схему залучення інвестицій та взаємодії Інвестиційного фонду розвитку залізничного транспорту, Департаменту капітальних вкладень, служб та послідовність заходів інвестиційної політики залізничного транспорту щодо розвитку його послуг (рис 2).

Відповідно до партнерського підходу інвестиційне забезпечення розвитку послуг необхідно здійснювати за рахунок внутрішніх, зовнішніх інвесторів та держави. Джерела фінансування внутрішніх інвесторів, до яких відносяться ПАТ «УЗ», підприємств залізничного транспорту є прибуток, амортизаційні відрахування. До зовнішніх інвесторів слід віднести вантажовласників, логістичні оператори, транспортні компанії та інші приватних інвесторів.

Інвестиційні ресурси партнерів пропонуємо акумулювати в Інвестиційному фонді розвитку залізничного транспорту, до функцій якого входить розподіл державно-приватних інвестиційних коштів на основі моніторингу можливостей підприємств, інформації, зібраної в базі інвестиційних проектів щодо розвитку послуг.

Так, в фонді уповноважені органи на основі отриманої інформації про потенціал підприємств, про інвестиційні проекти з розвитку послуг буде на конкурсній основі проводити відбір проектів, а при необхідності, їх оптимізувати та приймати рішення щодо можливості вкладення інвестиційних ресурсів в розвиток послуг підприємств залізничного транспорту.

Важливим блоком організаційно-економічного механізму розвитку послуг є забезпечення інвестиційної привабливості підприємств залізничного транспорту для учасників ДПП. Такі функції повинні бути покладені на Департамент капітальних вкладень при ПАТ «УЗ», відділ ефективності впровадження інвестиційних проектів та фінансові служби підприємств залізничного транспорту.

Основним завданням Департаменту капітальних вкладень є моніторинг інвестиційної привабливості, виявлення факторів, що впливають на інвестиційну привабливість, можливостей залучення зовнішніх інвесторів, моніторинг попиту та формування інформаційної бази для зовнішніх інвесторів. В такій інформаційній базі необхідно зберігати інформацію щодо інвестиційних проектів, направлених на розвиток послуг підприємств залізничного транспорту.

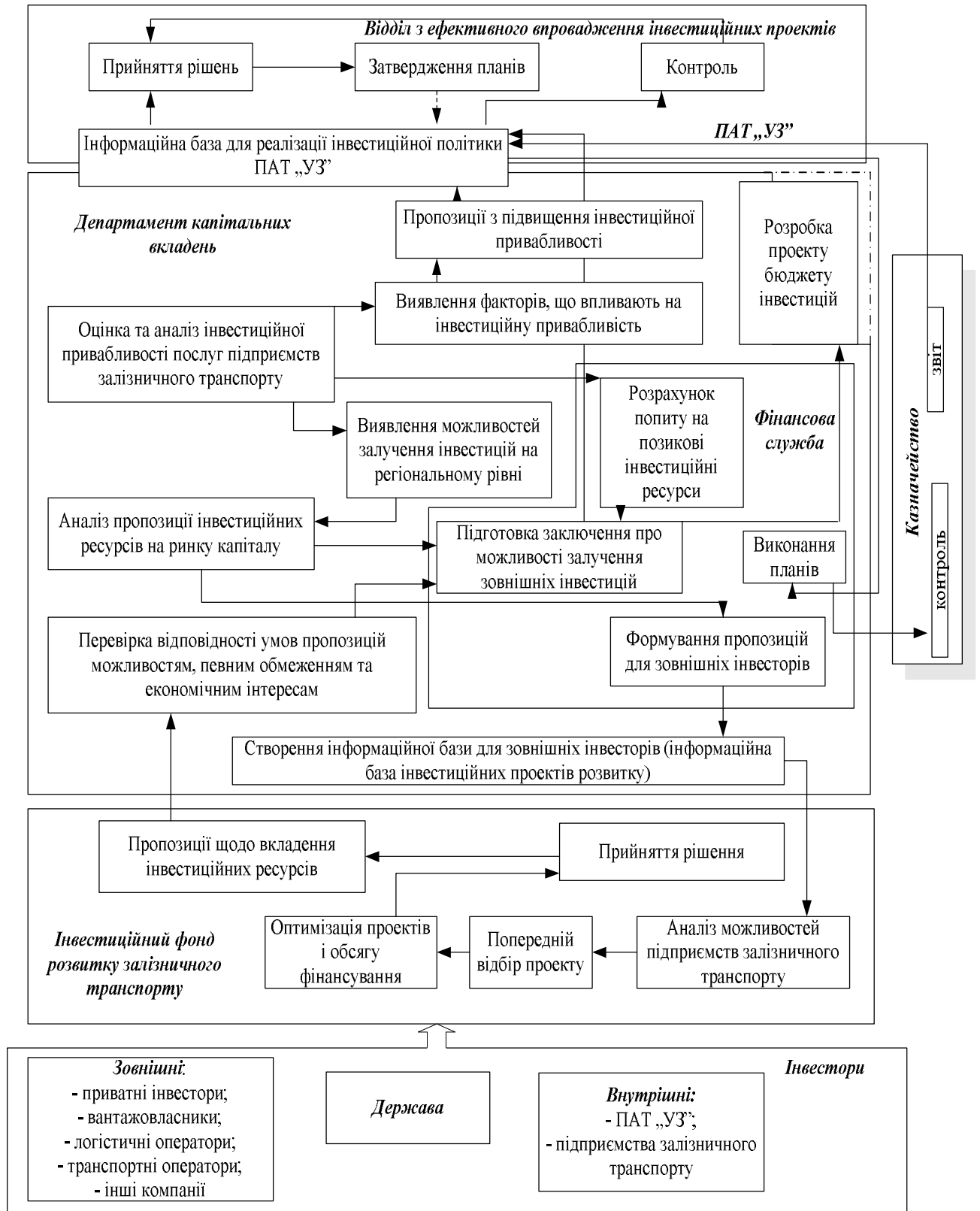


Рис. 2 Організаційна схема залучення інвестицій в розвиток послуг підприємств залізничного транспорту (розробка автора)

До основних завдань фінансових служб - визначення попиту на позикові слід віднести: інвестиційні ресурси;

- підготовка висновків щодо можливостей підприємств залучити зовнішніх інвестицій, виконання планів, проектів та формування пропозицій для зовнішніх інвесторів, які надходять до інформаційної бази.

Основними шляхами підвищення інвестиційної привабливості залізничного транспорту є:

- формування елементів платності інфраструктури з метою покриття відповідних експлуатаційних витрат;
- удосконалення амортизаційної політики;
- проведення гнучкої та адекватної тарифної політики;
- удосконалення нормативно-правової бази;
- стимулювання розвитку державно-приватного партнерства;
- створення умов та можливостей для надання транспортним організаціям – виконавцям проектів, учасникам ДПП податкових пільг;
- створення умов для випуску підприємствами залізничного транспорту облігаційних позик під гарантії держави;
- співпраця в галузі захисту та страхування капіталу приватних інвесторів;
- здійснення державного контролю за реалізацією інвестиційних проектів і ефективності фінансових, інвестиційних ресурсів.

Затвердження планів і проектів, контроль за їх виконанням доцільно покласти на відділ ефективності впровадження інвестиційних проектів.

Акумуляція інвестиційних ресурсів пропонуємо здійснювати на базі Інвестиційного фонду розвитку залізничного транспорту, одним із завдань якого є раціональний розподіл інвестиційних ресурсів. Взаємодія зовнішніх ланок механізму функціонування обумовлена впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Створення інформаційних баз інвестиційних проектів для зовнішніх інвесторів та баз для реалізації інвестиційної політики ПАТ «УЗ» дозволяє автоматизувати діяльність щодо управління інвестиціями в товаристві та забезпечити зовнішніх суб'єктів інвестування необхідною інформацією щодо альтернативних проектів, ефективну взаємодію підприємств залізничного транспорту в процесі реалізації інвестиційних програм розвитку послуг. Це дозволить активізувати процеси партнерства з інвесторами.

Підсумовуючи, слід зазначити, що інвестиційне забезпечення розвитку послуг на залізничному транспорті на основі державно-приватного підходу дозволить отримати такі вигоди як:

для держави:

- підвищення ефективності бюджетних коштів

- залучення фінансових, технологічних, управлінських ресурсів приватних компаній для рішення проблем розвитку послуг залізничного транспорту;

- підвищення прозорості державних витрат;

- фінансові вигоди, в якості росту податків.

для ПАТ «УЗ»:

- підвищення рівня розвитку шляхів освоєння нових технологій надання послуг, підвищення якості послуг;

- доступ до ринку приватного капіталу;

для підприємств залізничного транспорту:

- доступ до альтернативних джерел фінансування;

- забезпечення стратегічних цілей розвитку;

- підвищення прозорості фінансово-виробничої діяльності;

- приватне партнерство;

- нові інвестиційні можливості та джерела доходу;

- отримання прибутку при мінімальних ризиках;

- залучення дешевих державних коштів;

- можливість отримання податкових пільг.

Висновок. Отже організаційно-фінансовий механізм розвитку послуг підприємств залізничного транспорту повинен ґрунтуватися на впровадженню державно-приватного партнерства. Визначені принципи ДПП, умови, інструменти інвестування дозволили запропонувати організаційну схему залучення інвестиційних коштів учасників перевізного процесу, логістичних операторів, транспортних компаній, цільових програм, потенційних приватних та державних джерел фінансування, яка дає можливість акумуляції інвестиційних ресурсів, необхідних для реалізації інвестиційних проектів, направлених на досягнення стратегічних, техніко-технологічних та тактичних цілей розвитку послуг підприємств залізничного транспорту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Авксентьев М. Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / М. Ю. Авксентьев; М-во економіки України, Н.-д. екон. ін-т. - К., 2010. - 20 с.
2. Альбеков А. Инструменты государственно-частного партнерства в российской практике реализации транспортно-логистических

- інфраструктурних проєктів / А.Альбеков, А.Кизим, А.Демченко // *Logistics*. – 2014. – №5. – 50-54
3. Андреева О. В. Механізм інвестування підприємств залізничного транспорту в умовах динамізації циклів економічного розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Андреева – Режим доступу: <http://soskin.info/userfiles/file/2013/11-12%202013%20EX/Andreyeva.pdf>
4. Андреева О. Моніторинг інвестиційної діяльності на залізничному транспорті / О. Андреева // *Збірник наукових праць ДЕТУТ*. - 2012. - Вип. 19. - С. 168-173.
5. Базавлук А. В. Капітальні інвестиції на залізничному транспорті України як один із фінансових інструментів забезпечення розвитку підприємств [Електронний ресурс] А. В. Базавлук. – Режим доступу: www.kneu.kiev.ua/data/upload/.../ty4jj4jfg.doc
6. Барулин С.С. Финансовая политика и финансовый механизм развития железнодорожного транспорта в России: автореф. дис. к-т.экон.наук: 08.00.10 / Барулин С.С., Саратов. гос.соц.-экон.универ. – Саратов, 2011. – 22с.
7. Бойко О.В. Концесія в системі ефективних форм залучення інвестицій у розвиток транспорту / О. В. Бойко // *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. – 2008. – № 33. – С. 166-171.
8. Давидова Т. В. Теоретичне обґрунтування привабливості інвестування інноваційного розвитку залізничного транспорту/ Т. В. Давидова // *Вісник НТУ «ХП»*. - 2013. - № 50 (1023) – С 24-29
9. Данько.М.І. Підвищення інвестиційно-інноваційного потенціалу промислових підприємств залізничного транспорту в умовах інтеграційних процесів: монографія / М. І. Данько, В. Л. Дикань, Л. Л. Калініченко. – Х.: УкрДАЗТ, 2010. – 167 с
10. Дехтяр Н.А. Финансовый механизм функционирования интегральных производных форм в условиях рыночной экономики: автореф. дис. к-т.экон.наук: 08.04.01 / Дехтяр Н.А., Укр.акад. банк.справи. – С., 2004. – 21 с.
11. Ейтутіс Г. Потенційні джерела інвестування в розвиток залізничного транспорту України: можливості їх диверсифікації [Електронний ресурс] / Г.Ейтутіс, О.Никифорук, О.Бойко – Режим доступу: // <http://ua-ekonomist.com/319-potencyndzherela-nvestuvannya-v-rozvitok-zalznichnogo-transportu-ukrayini-mozhliivost-yih-diversifikacyi.html>
12. Зубенко В.О. Визначення пріоритетності інвестування рухомого складу / В.О. Зубенко // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. – 2010. - №29. - с.43-45
13. Кірдіна О.Г. Концептуальні основи управління інвестиціями в розвиток залізничного транспорту / О. Г. Кірдіна // *Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. – Дніпропетровськ: ДНУ. - 2010. - Випуск 264. - Т. I. - С. 67-75.
14. Лоза С. П. Можливі джерела фінансування інвестицій в залізничний транспорт України / С. П. Лоза // *Проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект: зб. наук. праць*. – 2007. – С. 1442-1451.
15. Нечай А. А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в транспорт України / А. А. Нечай, В. В. Кассір // *Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту»*. - 2012. - вип. 4. - С 95-99
16. Оцінка економічної доцільності інвестицій в інноваційні проєкти на транспорті : навчальний посібник / Є. І. Балака, О. І. Зоріна, Н. М. Колесникова, І. М. Писаревський. – Х. : УкрДАЗТ, 2005. – 210 с.
17. Погобалова О. Фактори впливу та принципи інвестиційного забезпечення інноваційного залізничного транспорту [Електронний ресурс] / О.Погобалова – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_3_2014_05_22_23/faktori_vplivu_ta_principi_investicijnogo_zabezpechennja_innovacijnogo_zalznichnogo_transportu/61-1-0-972
18. Сич Є. М. Інноваційно-інвестиційні комплекси транспортної галузі: методологія формування та розвитку / Є. М. Сич, В. П. Ільчук. – К. : Логос, 2006. – 264 с.
19. Сікорак Л. А. Інвестиційні механізми регулювання економіки підприємств: сутність, структура та складові компоненти / Л. А. Сікорак // *Європейський вектор економічного розвитку*. – 2011. – № 2(11). – С. 217–225.
20. Стасишин М. С. Складові механізми інвестування відтворення основних засобів залізниць України / М. С. Стасишин, О. В. Ярмоліцька // *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління»*. – 2011. – Вип. 18. – С. 115–124.
21. Шилепницький П. І. Державно-приватне партнерство: теорія і практика : монографія / П. І. Шилепницький; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. - Чернівці, 2011. - 454 с
22. Шумейко О. А. Методи і моделі залучення інвестицій у залізничний транспорт України / О. А. Шумейко // *Екон.-мат. моделювання соц.-екон. систем*. - 2005. - Вип. 9. - С. 60-69

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*